

'...חוץ מן העולה לשלשה דברים הללו שעולים דרך מערב ויורדין דרך מערב, עולין דרך ימין ויורדין דרך ימין. דרך ימין? דרך שמאל הוא?!...' – יש לשאול לדברי הר' חיים כהן (בתוס' להלן פז: ד"ה אויר) שהיה אויר בין כבש למזבח יותר מאמה, כך שהכבש מסתיים לפני הסובב, אם כן יש לפרש הברייתא ללא כל דוחק, שהיה עולה בכבש דרך ימין כדי לפנות בכבש הקטן [שהיה בימין הכבש הגדול] לסובב, וכשהגיע לסובב היה פונה בו לשמאל, לקרן דרומית מערבית. שהרי לא היה כבש קטן לצד מערב (כמש"כ רש"י בע"א. וכמו שכתבו התוס' לדייק מדקתני שני כבשים קטנים ולא שלשה) וכדי לעלות על הסובב נצרך לילך תחילה לימין. נמצאת הברייתא כפשוטה, עולים למזבח למערב אך בימין הכבש, כדי לפנות תחילה לכבש המזרחי. ואולם נראה שמלשון הברייתא (סב:) 'נמצא פורח (הכבש) אמה על יסוד ואמה על סובב', וכן מלשון הגמרא לעיל (נד.) 'כנגד אמה יסוד ועל אמה סובב' – משמע להדיא שהכבש עולה על הסובב. ולכן נראה שדאי רוב הכבש פורח ועולה על הסובב, רק בקטע אחד מהכבש עשו הפסק אויר יותר מאמה סובב כדי לקיים מצות זריקה מאותו מקום. וכיון שכן הרי אי אפשר לילך על הסובב ממזרח למערב בדרום המזבח, שהרי הכבש חוסמו, וכשעולה למערב צריך לעלות לראש המזבח.

'עולת העוף כיצד נעשית... ומבדיל' – מרש"י משמע שההבדלה היא חיתוך שני הסימנים, גם אם הראש מחובר עדיין לגוף. ובחטאת העוף – חותך סימן אחד בלבד. ואילו ברמב"ם משמע שמבדיל בעולת העוף לגמרי, ובחטאת אינו מפריד לגמרי [וכן דעת החינוך (קכד) והסמ"ג (לאוין שכז) – עפ"י כס"מ ומנ"ח שם].

וכבר דנו המפרשים בישוב הסוגיה דלהלן ובמסכת חולין (כ) לשיטת הרמב"ם. ע' בלחם-משנה הל' מעשה הקרבנות ז,ו ובשאר נושאי הכלים; קרן אורה כאן ולהלן סה: זבח תודה; יד דוד להלן סה; אבי עזרי (חמישיאה) מעה"ק ז,ו. וע"ע בחדושי הגר"ה על הש"ס בענין חסרון אבר בעוף, בין מליקתו למתן דמו.

'שיסע ולא הבדיל. ואם הבדיל – כשר' – פשטות הלשון מורה שאסור להבדיל, אלא שאם הבדיל לא פסל. וכן משמע בתורת כהנים (ויקרא, דיבורא דנדבה ט,ו). וכן דעת ר"א ממיץ בספר יראים (השלם' שיט. ע"ש בתועפות ראם ובמלבי"ם ויקרא ז), שאם הבדיל – לוקה. וכן דעת בה"ג. ואולם הרמב"ם כתב שאין זו אוהרה אלא מניעה, שאין צריך להבדיל. (ע' בהלכות מעשה הקרבנות ו,כב; ספר המצוות שורש ת. וע' שפת אמת, יד דוד וזבח תודה).

'חטאת העוף שמלקה שלא לשמה, מיצה דמה שלא לשמה... פסול' – פשטות המשנה משמע שהמיצוי מעכב בחטאת העוף, שלכך אם מיצה שלא לשמה – פסולה. [וכן צריך לומר שתנא דידן סובר 'מפגלין בחצי מתיר'. או גם יש לומר שהמשנה נקטה את העבודה האחרונה, אך מדובר שפיגל גם בהזאה. ע' חזון איש יז,ת. וע"ע מנ"ח קמד,ו שהעיר כן על לשון הרמב"ם]. ואולם לדעת התנא (וכן דעת רב הונא. – ע' לעיל נב; מעילה ח ט) שאין המיצוי מעכב, צריך לומר 'היזה' במקום 'מיצה' (עפ"י תוס' להלן בסוף פרקין ובמעילה ט).

דף סה

'לאכול כחצי זית ולהקטיר כחצי זית – כשר' – אמנם אי אתה מוצא קרבן עוף שיש בו אכילה והקטרה כאחת, שהרי העולה כולה כליל וחטאת העוף כולה לכהנים ואין למזבח אלא דמה, אעפ"כ הוצרך

להשמיענו לשיטת רבי אליעזר שהמחשב להקטיר דבר המיועד לאכילת אדם או לאכול דבר המיועד למזבח – יש בו פיגול, קמ"ל התנא שאם חישוב על אכילה והקטרה אין מצטרפין (קרן אורה). וע"ע שני תירוצים נוספים בשפת אמת, והידוש-דין יש בכל אחד מתירוציו, וקדמו בתירוצו האחד במנ"ח – קמד, ב. הסבר נוסף יש באור שמח הל' פסוה"מ יג, א. וע"ע במצוין בספר שלמי שמעון.

זימה בן צאן שקבע לו צפון לא קבע לו כהן, עוף שלא קבע לו צפון אינו דין שלא יקבע לו כהן – המפרשים הקשו, הלא בן עוף קבע לו מזבח [והוא מקום מסויים יותר מבן צאן, שהרי גם בן צאן כשר במזבח]. ויש שכתבו שהכוונה כאן כלפי חטאת העוף (ע' קרן אורה; שפת אמת; חזון איש לא, ה. וע"ע פאת ים (לר"מ וינשטוק) מ). ויש להעיר כעין זה לעיל בדף ד. כשרצו ללמוד זריקה משחיטה וקבלה, פרכו 'מה להני שכן טעונות צפון' – אע"פ שזריקה טעונה מזבח דוקא. וכן שם בע"ב 'מה הפרט מפורש דבר הטעון צפון... שחיטה וקבלה אין, זריקה לא'.

'נאמר כאן ומלק ונאמר להלן ומלק, מה להלן ממול עורף' – ככתוב בפירוש בחטאת העוף (ויקרא ה): ממול ערפו.

'עושה מערכה על גבי סובב איכא בינייהו' – בחזון איש (יט, כג. וע"ש סקכ"ח) צידד לומר שבדיעבד אם הקטיר בסובב, וכן על היסוד ובכבש – נחשבת הקטרה לכולי עלמא. וכשם שהיסוד והכבש נידונים כמזבח לענין הגעת הדם על המזבח – 'שלא במקומו כמקומו דמי' (כמסקנת התוס' כו:), וכן קדשי קדשים שנשחטו עליהם – כשרים (כדמשמע לעיל נה. 'אילימא אמה יסוד...'). וכן לענין הדין שמזבח מקדש פסולים (כדתנן פו:).
 בשפת אמת להלן עו. צדד שאי אפשר להקטיר כלל על הכבש, ואף למ"ד שניתן להקטיר על הסובב. ע"ש. וע"ע קרן אורה מנחות נו.

– הראב"ד (בפירושו למסכת קינין, בתחילתה) כתב [שלא כפי הנראה מפרש"י כאן] שלרבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב ממצה על חזית הקרן שזהו מקום הקטרה, שבשעת הדחק ראוי להקטיר על הקרן [אבל אין ממצה מלמעלה כהקטרה, שהרי נאמר 'קיר']. ואין למצות על הקיר שבין הסובב לגג המזבח. ונראה שהראב"ד הולך לשיטתו שחלק הקיר שמהסובב ולמעלה אינו בכלל 'מקום המערכה', ומשום כך אין אני קורא בקיר זה והקטיר ונמצה דמו, אבל לדעת הרמב"ם (ע' בהלכות בית הבחירה ב, ה יז ובמצוין לעיל o.) שכל הגובה הזה שבקיר הוא בכלל 'מקום המערכה', אם כן הקיר בעיקר דינו שייך למקום ההקטרה, והרי זה ממש כמו קיר הקרן לדעת הראב"ד שכשר למיצוי הואיל ויש מעליו הקטרה. וכן נראה דעת רש"י, כהרמב"ם (עפ"י הדושי מרן רי"ז הלוי הל' בית הבחירה ב, ח).
 לפי סברא זו נראה שלחכמים המכשירים למטה מן הסובב אמה, צ"ל שסוברים שגם זה בכלל 'מקום הסובב'. ואולם מדברי התוס' (בד"ה ואם) נראה קצת שאין צריך לחלות שם 'מקום הקטרה' אלא כל שסמוך למקום ההקטרה אמה כשר, ולפי"ז אף אם ננקוט שאין הקיר העליון בכלל 'מקום מערכה', שפיר דמי למצות עליו באמה העליונה. ויתכן אף שעד הסובב כשר, מפני שאין בו חילוק ולכך נחשב כולו סמוך למקום ההקטרה [ושאני משם 'קרן' שאינו שייך יותר מאמה מהזוית, כדלעיל גג]. משא"כ תחת הסובב שנחלק להיות מקום לעצמו ע"י הסובב.

'תלמוד לומר נצתה – נוטל את הנוצה עמה. אבא יוסי בן חנן אומר: נוטלה ונוטל קורקבנה עמה'

– הרמב"ן בפרושו לתורה (ויקרא א, טז) מפרש שמשנתנו שאמרה 'והסיר את המזבח ואת הנוצה ואת בני המעיים היוצאין עמם' – כדעת אבא יוסי בן חנן. ולשיטה זו יש להסיר גם את הנוצה וגם את בני המעיים – הקורקבן.

ופרש עוד, ש'נוצתה' שאמר הכתוב משמעו כפשוטו – הנוצות [ולא הקורקבן כפרש"י]. אלא סובר אבא יוסי שגם שאר כלי האוכל והקורקבן נכלל ב'מזבחתו'. [לדעה זו משמע שלתנא קמא דברייתא, אין הקורקבן בכלל 'מזבחתו' ואין צריך להסירו ולהשליכו אל בית הדשן].

ואולם רבנו אליהו מזרחי (ויקרא שם, בפירושו את שיטת רש"י) פרש משנתנו כתנא קמא, וגם הוא מודה לדינו של אבא יוסי שצריך להסיר בני המעיים, אלא שלת"ק אינו נכלל ב'נוצתה' אלא הנוצות, ולאבא יוסי להפך, 'נוצתה' דקרא הכוונה לקורקבן ולא לנוצות (וכן פרש רס"ג 'נוצתה' – קורקבן).

וע"ע פירושים נוספים בפירוש המלבי"ם לתו"כ; לבוש האורה ורד"צ הופמן – ויקרא שם. [ויש לשמוע מכלל שהקורקבן בכלל 'בני מעיים' הוא, וכבר דנו הפוסקים בדבר (ע' בדרישה, ש"ך וט"ז ופלתי יו"ד עה. וע' בהרחבה בספר יד דוד)].

'דבי רבי ישמעאל תנא... קודרה בסכין כמין ארובה' – נראה שגם תנא קמא מודה לזה. וכן כתב הרא"ם. [ויש אומרים שלחכמים אין לחוש אם אינו מצמצם ונוטל יותר מנוצתה. ולרבי ישמעאל צריך לצמצם. ע' בפירוש הראב"ד לתורת כהנים (ועתוס' לה. ד"ה פיגל). והביא פירוש נוסף ודחהו. וע"ע בספר קרבן אהרן על תו"כ]. אכן ברמב"ם לא הוזכרה קדירה בסכין כלל. ועיין בלחם משנה (זבח תודה).

'קודר' – מנקב. כמו 'מקדרין בהרים' (עירובין נח.). וכן 'קודר אזכרות שלהם וגונזם' (שבת קטז.). – גבי ספרי מינים (עפ"י תשב"ץ ח"א קמט).

(ע"ב) 'מאי ביניהו? אמר רב חסדא: מיצוי חטאת העוף מעכב איכא ביניהו' – במיעוט מקומות

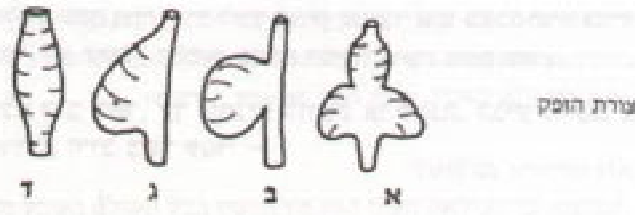
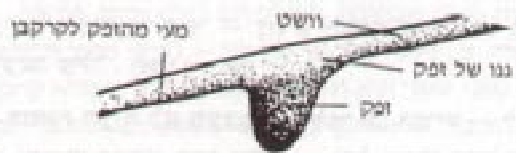
משמש ביטוי זה כמשמעות שאלת 'במאי קמיפלגי', כלומר מהם טעמי המחלוקת, שלא כרוב המקומות, שמתפרש, מה הנפקותא המעשית במחלוקת.

הנה עוד ציוני מקומות, שהשתמשו ב'מאי ביניהו' במובן זה: שבת עה: סוטה כ: שם לו: ב"מ סג. (וכיו"ב שם מז:); סנהדרין יב. לעיל יט: ולהלן צד. קי: קיא. גדה כב: לה: (עפ"י 'שארית יוסף' לרבי יוסף ו' וירגא. נתיב הבעיא כלל י; כללי התלמוד של ר"ב אשכנזי, 4. וכן פרש בעה"מ בחולין סח דברי הגמרא שם).

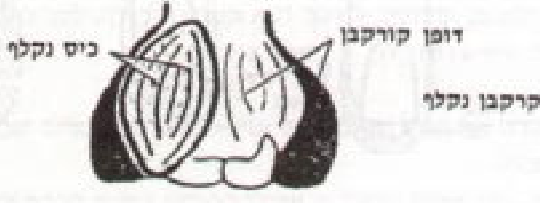
'זכיון דמצוי דם מעכב (ב"ח), קעביד מעשה עולה בחטאת העוף' – הגם שבתחילה היזה ואחר כך מיצה, והלא עולת העוף אינה בהזאה כי צריך למצות את כל דמה, כמו שאמרו לעיל – אעפ"כ נחשב שעשה 'מעשה עולה', או משום שיש לומר שבדיעבד היזה ואחר מיצה בעולת העוף כשר (כן צדדו התוס' להלן סו:) וכל שבדיעבד כשר – נקרא 'מעשה עולה'. או גם, כיון שאין שינוי בעבודה עצמה, נחשב כ'מעשה עולה' (עפ"י חזון איש יז, י).

'ור' אלעזר בר"ש סבר מיצוי חטאת העוף לא מעכב' – ולכך אם הבדיל – לא ימצה, והרי אין כאן מעשה עולה (עפ"י רש"י). ומשמע לפי זה שאם מיצה – פסל, שהרי עשה כמעשה עולה (וכן כתב בקרן אורה). ואולם בשפת אמת צדד לומר שכיון שמיצוי אינו מעכב ואינו נצרך להכשר החטאת, גם אם עשאו לבסוף, לא תיפסל החטאת מחמת המיצוי (וכ"כ חזו"א יז, י. וע"ע טהרת הקודש).

ראה עוד בפירוט בתרשים שבאנצ. תלמודית ערך 'זפק' כרך יב עמ' שטו.

א. צורתו באווזים ב. צורתו בנשרים ג. צורתו במסיונונים ד. צורתו ביוניים

בנוצה שלה. קודרה בסכין כמין ארוכה (רש"י: ולא יותר ממה שכנגד הזפק... קודר את העור כמין ארוכה ונוטל נוצה ועור שכנגד הזפק עם הזפק, אבל בלא קדירה לא, שהעור נמשך אחריו ונוטל יותר).

מוטך 'מאור'

פרטים נוספים על חיי חרקים וצמחים ניתן למצוא באתר...

חוטך סימן אחד או רובו ובצולה שנים או רוב שנים

ציור א 156
חוטך רוחב בצואר עוף

‘חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר, עד שמגיע לוושט או לקנה. הגיע לוושט או לקנה – חותך סימן אחד או רובו, ורוב בשר עמו’ –

(5)

על דיני שהיה במליקת עוף – ע"ע ברש"י רשב"א ור"ן חולין כ; שו"ת הרדב"ז ח"א רנד; מנחת חינוך קטו, כו; חשק שלמה להלן סט; בית הלוי ח"ב יב; חדושי הגר"ר בענגיס ח"א נה (ונשנה בח"ב סו, לד); שו"ת אגרות משה יו"ד ח"א ז, ג; זכר יצחק סו"י לג ובס"י לט-מ; חדושי הגר"ז כאן; שלמי שמעון סי' מא.

טעמים וענינים

‘לפי שנאמר והקריב מן התרים או מן בני היונה – יכול המתנדב עוף לא יפחות משני פרידין, תלמוד לומר והקריבו, אפילו פרידה אחת יביא’.
ואולם קרבנות העוף שבחובה, לעולם הם באים שנים. למה?
אמרו בזוהר (ח"ג ט), מפני שקרבנו של עני – כפול: חלבו ודמו שלו, והקרבן שהוא מקריב.
חלבו ודמו – מפני שעני הוא ולאכילת עצמו אין לו, ומביא קרבן, ובאותה שעה (שמביא) מכריזים

ואומרים: 'כי לא בזה ולא שקץ ענות עני' (תהלים כב). וכל כך למה – בשביל שקרבנו של העני עדיף מכולם.

ועוד אמרו מפרשים אחרונים: ראה כמה קרבנו של עני חשוב, שבבקר ובצאן השחיטה על ירך המזבח בעזרה, בור, ובכלי, ואילו המליקה בעוף שהיא במקום שחיטה – בגופו של מזבח ובגופו של כהן, בצפרנו ולא בסכין (מובא בספר הפרשיות ויקרא).

והסיר את מראתו בנצתה

'אמר ר' תנחומא בר חנילאי: העוף הזה פורח וטס בכל העולם ואוכל מכל צד, ואוכל מן הגזלות ומן החמסין. אמר הקב"ה: הואיל והזפק הזה מלא גזלות וחמסין – אל יקרב לגבי המזבח, לכך נאמר והסיר את מראתו, אבל בהמה גדלה על אבוס בעלה ואינה אוכלת מכל צד, לא מן הגזלות ולא מן החמסין, לפיכך הוא מקריבה כולה, לכך נאמר: והקריב הכהן את הכל והקטיר המזבחה (ויקרא רבה ג,ד).

גינתה תורה את הגזל בקרבנו של עני – ללמדנו שאפילו העני אל יורה היתר לעצמו לשלוח יד בממון חברו.

והשליך... אל מקום הדשן – אפילו הקריבו עופות הרבה ונצטברו מוראות לאין ספור, מעולם לא הסריח בשר הקדש ונבלעו כולן במקומן. וזה אחד מעשרה נסים שהיו במקדש: – אף הגזל שבגרעיני מאכל העוף שהיו בזפק ובמעיים, בא עכשיו על תיקונו. שכן חזרו למקום משתיתו של עולם, למקום המזבח שמשם נצטבר עפרו של אדם הראשון שכל העולם שלו היה ולא היה לפניו גזל (עפ"י חכמים אחרונים. מובא בספר הפרשיות שם).

ושסע אתו בכנפיו לא יבדיל

'אמר ר' יוחנן: ההדיוט הזה, אם מריח הוא ריח כנפים – נפשו קצה עליו, ואת אמרת והקטיר הכהן את הכל המזבחה?! וכל כך למה, אלא כדי שיהא המזבח מהודר בקרבנו של עני' (ויקרא רבה ג,ה).

דף טו

'מכדי כתיב והקריבו – חלק הכתוב בין חטאת העוף לעולת העוף, לא יבדיל למה ליי? – שמע מינה אין צריך להבדיל' – לפרוש רש"י הכוונה לומר מכך שידענו שהעולה טעונה הבדלה, הרי מחילוק הכתוב את עולת העוף מהחטאת, מזה יש לשמוע שהחטאת אינה חייבת בהבדלה אך אין בה גם איסור, כי אם היה בה איסור, מנין שהעולה חייבת הבדלה, שמא היא רשות. ואין מובן, שמא אין הכי נמי, ההבדלה בעולה רשות ולא חובה, ובחטאת יש איסור להבדיל, ומנין לר' אלעזר בר"ש להוציא המקרא 'לא יבדיל' ממשמעותו (כן תמהו השטמ"ק הגרעק"א, קרן אורה וחזון איש יו,יא. ויש שפרשו באופן אחר, ע"ש). וע"ע להלן מש"כ להשקט חומר הקושיא.

'אלא מעתה גבי בור דכתיב ולא יכסנו הכי נמי דאין צריך לכסות...' – פרשו בתוס': משום שמסברא הייתי אומר שחייב לכסותו, ולא הוצרך הכתוב לאוהרה, הלכך יש לומר שבא הכתוב לומר שאין צריך לכסותו.